

## Anmeldelse

Allan Poulsen, *Religion. Kort og godt*, København: Forlaget Columbus 2018 212 s., kr. 180.

Vi har ikke for vane i regi af RvT at anmelde undervisningsbøger, og da slet ikke til gymnasiet eller hf. Det bør ændres, for det er væsentligt også at vurdere faglighed og formidlingsmæssig formåen i den litteratur, som giver den gymnasiale ungdom dens introduktion til faget. Allan Poulsen har begået en kort og fyndig bog om de fem verdensreligioner, jødedom inklusive, selv om dens status som verdensreligion kan drøftes. Jeg mener, valget er indlysende. Bogen har fine illustrationer og er skrevet i enkelt og klart sprog, der dog lejlighedsvis hæmmes af overdreven brug af gradsadverbier som "ufatteligt svært" og "ekstremt vigtigt," ligesom kommatering mildest talt er idiosynkratisk. Den er tænkt som indføring til de gymnasiaster, der skal have en overskuelig og klar præsentation, som sætter dem i stand til hurtigt at danne sig et overblik, at arbejde tværfagligt med religion, at skrive selvstændige opgaver i faget (C-niveau) og at anvende den til repetition. Den vil både være grund- og håndbog. Dertil kommer en hjemmeside med supplerende oversigter, arbejdsmodeller og såkaldte tjekspørgsmål. Det er alt sammen fint og godt.

Gennemgangen af de enkelte religioner er struktureret over Smarts syv dimensioner. Det giver mening i forhold til bogen; men det burde have været gjort klart, at modellen kun gælder verdensreligioner. Poulsen pointerer, at hans gennemgang er bestemt ud fra aksetidsteorien. Det er en god ting, det introduceres i gymnasiet; men det virker unægtelig påklistret, når modellen ikke efterfølgende udfoldes i gennemgangen af enkeltreligioner. Med undertitlen "kort og godt" har Poulsen hverken sagt for meget eller for lidt; men det er uafviseligt svært at klandre en bog for mangler, når forfatteren går forrest i kritik og fremhæver, hvordan den har skullet være kort med dertil hørende omkostninger (s. 8). Alligevel er der med al respekt for, hvor meget det lykkes Poulsen at få plads til på 212 sider, hvoraf mange udgøres af flotte fotos og oversigter, nogle problemer. Det gælder navnlig tre. Det ene drejer sig om fejl og unøjagtigheder. Det andet omsætningen af bogens religionsdefinition i skildring af enkeltreligioner, medens det tredje vedrører mangler i videnskabsteori og filosofi.

Der er bogen igennem mange unøjagtigheder og deciderede fejl. Jeg nævner et par illustrative eksempler. Arnold van Gennep var af hollandsk afstamning. Hans moder var hollænder og han blev født i kongedømmet Württemberg. Han var ikke franskmænd (s. 35). Religion kan rigtigt nok med Sloterdijk forstås som træningsprogram, både mentalt og fysisk; men det gælder først fra og med aksetidsreligionerne (s. 38). Profan er ikke det modsatte af det hellige, men det område i tid og sted, som tilskrives

mindre hellighed – *pro-fanum*: 'hinsides eller uden for helligdommen' (s. 39). Det betyder ikke sekulær. Forestillingen om aksetid er ikke en, men flere teorier, hvad der tydeligt fremgår af Bellahs forståelse over for Baumard, Hyafil og Boyers, eller Sanderson over for Turner, Maryanski, Petersen og Geertz, eller Vögelin over for Eisenstadt. Det er uens teoridannelser med fælles fokus, men i forståelse vidt forskellige (s. 61). Og begrebet er ikke opfundet af Jaspers i 1949, men i 1946 og går tilbage til Hegels tale om 'hængselstid', *Angel der Zeit* (1822-31, posthumt udgivet) der igen bygger videre på en tanke udfoldet af Abraham Hyacinthe Anquetil-Duperron i 1771. Der var ikke synagoger i det sjette århundrede f.v.t. (s. 66), ligesom Actas skildring af 'Apostelmødet' ikke afgjorde, at ikke-jøder var fri for at overholde jødiske spiseregler (s. 94). Apostelmødet er ikke en historisk kendsgerning, men del af Actas mytologisering. Det er forståeligt, at der er begrænset plads til nuanceringer, men det ændrer ikke ved, at ovennævnte forhold er forkerte.

Poulsen taler bogen igennem om tro, men pointerer selv, at "religiøse mennesker tror ikke nødvendigvis på disse forestillinger" (s. 15). Han fremhæver, at: "Det er derfor mere dækkende at sige, at man *forholder sig til* forestillinger om den anden verden, end at man *tror* på dem" (ibid.). Jeg er enig; men hvorfor så gennemgå samtlige beskrevne religioner ud fra en troskategori? Fideistiske eller trosreligioner er et sent fænomen fra femte århundrede e.v.t. og frem, og selv dér gælder troskategorien kun en forholdsvis beskedne del af de religiøse udøvere, sådan som det også er i dag.

Sidste problem drejer sig om videnskabsteori og filosofi, hvor et 'indefra'- og 'udefra'-perspektiv (sædvanligvis *emic* vs. *etic*) forveksles med et ateistisk, agnostisk og 'troende' perspektiv. Men der kan ikke være en prioritering af et *udefra*-perspektiv over for et *indefra*-vue. Begge er nødvendige, og begge er, hvad Poulsen misforstår, forskerens konstruktion. Metodisk ateisme kan heller ikke være religionsvidenskabens nødvendige praksis. Hvordan skal den kunne tage videnskabeligt stilling til, om der findes guder eller ej? Det kan den ikke, hvis den vil være filosofisk redelig. Den kan muligvis sige, at det næppe er sandsynligt; men det er ikke den metodiske ateismes pointe, men derimod den metodiske agnosticisme, som sætter spørgsmålet i parentes, fordi det ligger uden for videnskabens mulighedsområde at tage stilling til det, positivt som negativt. Der kan rettes op på disse ting i fremtidige udgivelser, og gøres det, kan jeg anbefale bogen – *Kort og Godt*.

Anders Klostergaard Petersen, Professor MSO,  
Afdeling for Religionsvidenskab, Aarhus Universitet